

Asia: VN/15285/2021

HE laiksi osatyökykyisten työllistymistä tukevan erityistehtäväyhtiön perustamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

2 §. X Oy:n tehtävät ja toimiala

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin, että yhtiön tulisi toimia tuloksellisesti, mutta sen ensisijaisena tavoitteena ei olisi tuottaa liikevoittoa. Toimintaa tulisi ehdotuksessa harjoittaa niin, ettei se vääristä kilpailua. Momentissa säädettäisiin myös, että yhtiön tuottamien palveluiden hinnoittelun tulee olla markkinaehtoista. Onko teillä tähän lausuttavaa?

Tampereen kaupunki kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esitysluonnoksesta laiksi osatyökykyisten työllistymistä tukevan erityistehtäväyhtiön perustamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi.

Esitettävää erityistehtäväyhtiötä tarvitaan täydentämään olemassa olevaa palvelurakennetta osatyökykyisten työllistämiseksi. Avoimilla työmarkkinoilla ei tällä hetkellä ole kysyntää, joka mahdollistaisi vaikeassa työmarkkina-asemassa olevien osatyökykyisten osallistumisen palkkatyöhön riittävässä laajuudessa. Työllistymiskynnys on useiden osatyökykyisten osalta nykyisin liian korkea. Esitysluonnoksessa ei kuitenkaan ole huomioitu riittäväällä tavalla käynnissä

olevia muutoksia työvoimapalveluissa ja niihin liittyvissä asiakasprosesseissa. Esitys jää irralliseksi suhteessa käynnissä oleviin työllisyyden kuntakokeiluihin ja hallituksen linjaamaan työllisyyspalvelujen siirtoon kunnille.

Yhtiön toiminnan ensisijaisena tavoitteena olisi työllistää vaikeassa työmarkkina-asemassa olevia osatyökykyisiä ja tukea heidän työstä-työhön siirtymiä edelleen avoimille työmarkkinoille tarjoamalla sen palveluksessa oleville työntekijöille riittävän pitkäkestoista työtä. Yhtiön tulisi pystyä toimimaan liiketaloudellisesti kestäväällä tavalla ja suuntaamaan toiminnan mahdollinen tuotto ensisijaisen yhteiskunnallisen tehtävänsä mukaiseen toimintaan, ko. toiminnan laajentamiseen sekä siihen, että työtilaisuudet vastaisivat yhä paremmin yrityksen ensisijaisen kohderyhmän tarpeita eri alueilla.

Yhtiön valtiolta saama budjettirahoitus tulisi suunnata yhtiön yhteiskunnallisen tehtävän mukaisen kohderyhmän työllistämisestä aiheutuvien lisäkulojen

kattamiseen ja mahdollisen tuottavuusvajeen kompensointiin mm. tehtävien normaalia vahvemmalla henkilöresursoinnilla. Pelkkä työnteko ei kaavailulla

kohderyhmällä automaattisesti paranna valmiuksia siirtyä muualle palkkatyöhön. Budjettirahoitusta tulisikin suunnata palveluihin, joilla tuetaan yhtiön

työntekijöiden siirtymiä avoimille työmarkkinoille. Näissä puitteissa yhtiön toiminnan kilpailua vääristävät vaikutukset jäänevät vähäisiksi.

Muillakin toimijoilla on mahdollisuudet palkata vastaavaa kohderyhmää palkkatuella ja saada mm. työolosuhteiden järjestelytukea. Muut yritykset

voisivat myös hyödyntää omassa rekrytoinnissaan erityistehtäväyhtiöstä eteenpäin avoimille työmarkkinoille siirtyviä työntekijöitä. Näiden yritysten

toimintaedellytykset paranisivat, mikäli työntekijät vastaisivat niiden työvoimatarpeita.

Pykälän 5 momentissa säädetään, että yhtiö tuottaa EU:n valtioneuvoston päätöksessä tarkoitettuja yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin tarkoitettuja palveluja (SGEI) ja että siihen sovelletaan lakia julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista (1397/2016). Onko teillä tähän lausuttavaa?

Yhtiön yhteiskunnallinen tehtävä ja päätavoite työllistää heikossa työmarkkina-asemassa olevia osatyökykyisiä on SGEI-sääntelyn mukainen. Yhtiön muu

yritystoiminta olisi tälle alisteista ja ensisijaisesti keino mahdollistaa työllistäminen.

Hankintayksikköstatus jäykistäisi osakeyhtiömuotoisen yhtiön toimintaa merkittävästi, lisäisi hallinnollista taakkaa ja kustannuksia sekä vaikeuttaisi mm.

nopeaa reagointia tarjouskilpailuihin. Mikäli yritystoiminnan perusedellytykset olisivat muuta yrityskenttää heikommalla, myös erityistehtäväyhtiön

työllistämismahdollisuudet vaarantuisivat. Hankintayksikköstatus tulisikin mahdollisuuksien mukaan rajata koskemaan ainoastaan valtion rahoittamaa

osuutta kohderyhmälle suunnatuista tukipalveluista ja työllistämisestä.

Yhtiön perustehtävä huomioiden on luontevaa, että yhtiöllä on mahdollisuusosallistua rajoitettuihin tarjouskilpailuihin, jotka on suunnattu työkeskuksille tai

vastaaville toimittajille, joiden päätarkoituksena on vammaisten tai muita heikommassa asemassa olevien henkilöiden sopeuttaminen yhteiskuntaan ja

työelämään. Toiminnassa tulisikin varmistaa, että yhtiö täyttää työntekijärakenteensa puolesta rajoitettuihin tarjouskilpailuihin osallistumisen

edellytykset.

3 §. Yhtiön toiminnan kohdistuminen

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin yhtiöön työllistettävien kohderyhmästä. Onko teillä tähän lausuttavaa?

Oikein kohdennettu kohderyhmän määrittely on haasteellista. HE-luonnoksessa määritelmään kirjatun ”vika”-sanon käyttöä tulisi arvioida uudelleen, etenkin kun kyse on viimekädessä yksilön ominaisuudesta.

HE-luonnoksessa korostetaan, että kyse olisi viimesijaisesta työllistymismahdollisuudesta. Ohjaus erityistehtäväyhtiöön olisi mahdollinen, kun arvioidaan, että henkilön työllistymismahdollisuuksia ei (enää) kyettäisi parantamaan muilla palveluilla ja työllistyminen olisi epätodennäköistä. Kyse on erittäin vaikeasti todennettavasta kriteeristä, joka on myös erityistehtäväyhtiön näkökulmasta pulmallinen. Erityistehtäväyhtiön suhde vammaisten ja

muiden osatyökykyisten erityisryhmien työllistämiseen jää myös esityksessä täsmentämättä.

Mikäli yhtiön palvelukseen ohjattavan kohderyhmän työllistymisedellytykset eivät parane ajan myötä, eivät työntekijät etene avoimille työmarkkinoille ja

kohderyhmään kuuluvien työntekijöiden vaihtuvuus olisi yhtiössä hyvin pientä. Tästä voisi seurata, että yhtiössä ei juurikaan avaudu työtilaisuuksia uusille

työntekijöille käynnistys- ja laajenemisvaiheen jälkeen. Tällöin valtion kiinteällä tukirahoituksella voitaisiin lähinnä turvata olemassa olevien työsuhteiden

jatkuminen. Tämän kaltaisista kehityskuluista on näyttöä muista osatyökykyisiä työllistävästä yksiköistä.

Työllistymisedellytysten vahvistamisessa yhtiön tulisi pyrkiä hyödyntämään paikallisia verkostoja ja nivoutua osaksi osatyökykyisten työllistymistä tukevien

palvelujen kokonaisuutta ja työllisyyspalvelujen paikallista ekosysteemiä.

HE-luonnoksessa ei ole huomioitu, että täällä hetkellä merkittävä osa osatyökykyisistä työttömistä työnhakijoista on työllisyyden kuntakokeilujen

asiakkaana. Myös osatyökykyisten työkyvyn, työllistymisedellytysten ja palvelujen vaikuttavuuden arviontiin liittyvä osaaminen on kokeilukunnissa ja

siirtymässä tulevien uudistusten myötä entistä vahvemmin kuntakentälle.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että työ- ja elinkeinotoimisto valitsisi kohderyhmäkriteerit täyttävistä työnhakijoista ne, jotka asetettaisiin ehdolle yhtiön palvelukseen. Yhtiö voisi rekrytoida palvelukseensa ainoastaan tästä ehdolle asetettavista henkilöistä työllistäessään osatyökykyisiä. Onko teillä tähän lausuttavaa?

HE-luonnoksessa esitetty prosessi, jossa asiakkaat siirrettäisiin kunnista TE-toimistoon arvioitavaksi, ei olisi tehokas eikä tarkoituksenmukainen, mikäli

asiakas kuuluu kuntakokeilun piiriin. Asiakkaiden työllistymissuunnitelman päivitys ja soveltuvuuden arviointi erityistehtäväyhtiön palvelukseen tulisi

tapahtua asiakkaan TE-palveluista vastaavan tahon toimesta (kuntakokeilu tai TE-toimisto). Myös yhteistyö kuntien ja jatkossa hyvinvointialueen Sote-palvelujen kanssa tulisi selkeyttää.

Kohderyhmään kuuluvien ja sopivaksi arvioitujen työnhakijoiden ehdolle asettaminen voisi tapahtua alkuvaiheessa keskitetyn yksikön toimesta (esim. yksi

TE-toimisto), mutta toiminnan laajentuessa siinäkin olisi syytä siirtyä alueelliseen toimintamalliin. Ehdolle asettamisessa tulisi painottaa ensisijaisesti asiakkaan tilanteen parhaiten tuntevan asiantuntijan/oma-valmentajan näkemystä asiakkaan soveltuvuudestaan erityistehtäväyhtiön palvelukseen.

HE-luonnoksen mukaan yhtiön tulisi rekrytoida palvelukseensa tulevat osatyökykyiset ainoastaan ehdolle asetetusta joukosta. Menettelyllä pyrittäisiin

turvaamaan työllistämistoiminnan oikea kohdentuminen. Samalla olisi mahdollista seurata yhtiön yhteiskunnallisten tavoitteiden toteutumista lähes

reaaliajassa. Yrityksen näkökulmasta haasteena olisi työtehtävien ja tekijöiden yhteensovittaminen ja tasapainoilu kestäväen yritystoiminnan ja perustehtävän

kannalta oikein kohdennettujen rekrytointien välillä.

Mikä olisi perustettavalle erityistehtäväyhtiölle sopiva nimi?

.

Välittäjä Oy on jo alkanut juurtua erityistehtäväyhtiön nimeksi. Se kuvaisi yhtiön yhteiskunnallista roolia ja samalla viittaisi yhtiön tavoitteeseen välittää

osatyökykyisiä työntekijöitä yhtiön palveluksesta avoimilla työmarkkinoilla toimiville yrityksille.

Muita huomioita ja kommentteja esitysluonnoksesta

Onko teillä muuta lausuttavaa?

Esitys erityistehtäväyhtiöstä on tervetullut ja tarpeellinen lisä osatyökykyisten ja muuten vaikeassa työmarkkina-asemassa olevien työnhakijoiden palvelujen

kirjoon. Vaikuttavien tulosten aikaansaaminen edellyttäisi toiminnan merkittävää laajentamista mahdollisimman pian käynnistysvaiheen jälkeen. Esityksen kytkökset muuhun työllisyyspalvelujen uudistamiseksi valmisteilla olevaan lainsäädäntöön jäävät luonnoksessa ohuiksi, eikä niitä avata riittäväällä tavalla.

Mikkonen Tuula
Tampereen kaupunki